

BEGIN EENS MET ...

De Oranje dropzwam

Else C. Vellinga, Anton Mauvestraat 4, 2102 BA Heemstede

Om paddestoelen te vinden hoeft je niet altijd ver weg te gaan. Een oude schutting achterin de tuin kan al genoeg opleveren. Na vochtig weer zitten daar meestal wel oranje kloddertjes op. Op alle soorten oud hout, ook gewoon in het bos, zijn dergelijke zwammetjes te vinden. De officiële Nederlandse naam luidt Oranje druppelzwam, maar de naam Oranje dropzwam wordt altijd gebezigd, en in het Latijn is het *Dacrymyces stil-latus*. Het is een uiterst algemeen voorkomende soort, die tamelijk onmiskenbaar is. Het hout waar de soort in en op groeit wordt bruin door de inwerking van de zwam (bruin-rot).

Uiterlijk

De dropzwammetjes zijn enkele millimeters groot, een beetje ongedifferentieerd van vorm en zacht, een ietse pietsje gelatineus en oranje gekleurd. De vruchtlichaampjes groeien vaak in groepen en soms zo dicht opeen dat de grenzen tussen de afzonderlijke zwammetjes niet meer te zien zijn. Bij drogen verschrompelen de kloddertjes tot bruinige onooglijke vliesjes.

Ze zijn makkelijk te onderscheiden van het Meniezwammetje dat harde, roze-oranje tot helder orangerode pukkeltes vormt, en ook op hout groeit (zie Nauta, 1993). In de duinen is er hooguit verwarring mogelijk met door vogels uitgepoepte resten van duindoornbessen.

Stadia

Net als het Meniezwammetje heeft ook de gewone Oranje dropzwam twee verschillende stadia. Eentje met sporen die in dit geval door afsnoering ontstaan, en een met 'echte' sporen die van basidiën afkomstig zijn. De twee stadia zien er bijna hetzelfde uit; het stadium met alleen ongeslachtelijke sporen is wat donker oranje dan het andere stadium, dat wat lichter, helderder en doorzichtiger is. Ook kan het voorkomen dat een vruchtlichaam met basidiosporen ook op een bepaalde plek alleen maar afgesnoerde sporen produceert.

Niet alle onderzoekers van deze groep zwammen beschouwen deze twee stadia als behorend tot één soort; Torkelsen (1972) noemt het stadium met alleen basidiosporen (de sporen die op de basidiën gevormd worden) *D. lacrymalis*.

Onder de microscoop

De Oranje dropzwam is, zoals reeds terloops vermeld, ook een basidiomycete, net als de eerder in deze serie besproken plaatjeszwammen. Maar hij behoort wel tot een geheel andere groep en dat blijkt bij het bekijken ervan met een microscoop.

Eerst moet er een preparaat gemaakt worden en dat kan moeilijkheden opleveren. Het glibberige karakter blijkt duidelijk: het preparaat glijdt gewoon onder het dekglas vandaan als er te hard op wordt gedrukt. Heel kleine stukjes nemen of werken met gedroogd materiaal voorkomen dit probleem. Een kleine troost, het kan nog veel erger met de gelatinositeit; stukjes verse Judasoor zijn echt niet onder een dekglas te vangen.

Vers materiaal kan gewoon in water bekeken worden. Een kleurstofje als Congo-rood laat mooi het verschil zien tussen de gelei die niet kleurt en het medium dat rood is.

Het stadium met basidiën

De heldere vruchtlichamen zijn opgebouwd uit hyfen, zonder gespen, die ingebed zijn in een gelatineuze massa. Her en der in de buitenste helft van het vruchtlichaam zitten vreemde hyfen met een gevorkt uiteinde, dat er uitziet als een hamerkop of een soort tang (zie fig. 1a). Dat zijn de jonge basidiën. Het tangdeel groeit uit tot twee langwerpige sprietten en dan ziet het basidium eruit als een stemvork (fig. 1b). Op de sterigmata (want dat zijn het) groeien de sporen, ongekleurd en worstvormig, en ze zitten met een duidelijk uitsteeksel aan het basidium vast. In het preparaat zitten verder los veel sporen die al wat ouder zijn en één tot drie dwarswanden hebben (zie fig. 1c).

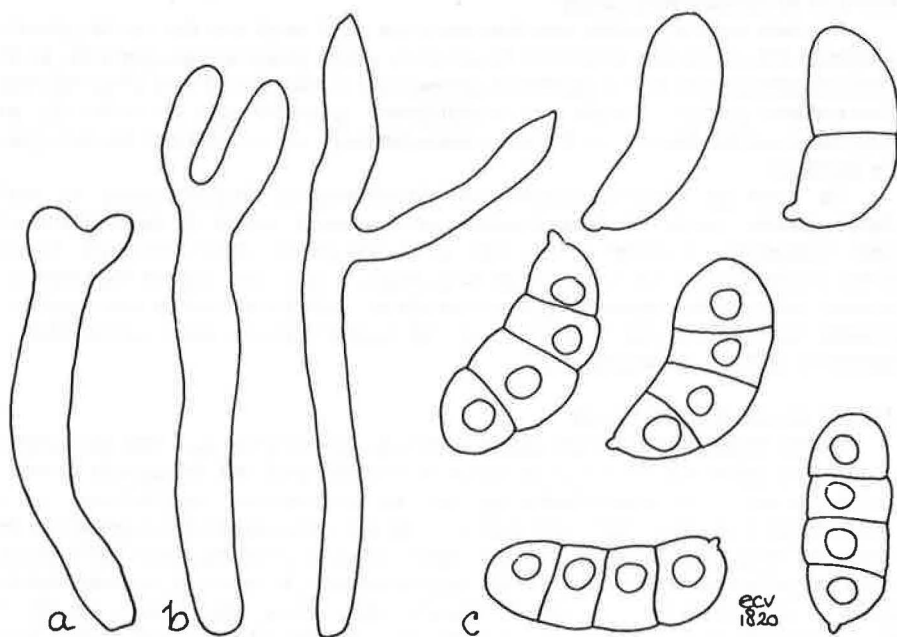

Fig. 1. De Oranje dropzwam - het stadium met basidiosporen. a. jong basidium; b. rijpere basidiën; c. sporen.

Het stadium met de andere sporen

De wat doffere vruchtlichamen bestaan ook uit hyfen die uit het centrum naar de rand toe uitwaaieren. Maar hier ontbreken de basidiën en worstvormige sporen. De hyfen breken op in delen, en dat zijn de sporen, die ook wel **arthrosporen** genoemd worden (zie fig. 2). Het aantal van die sporen is gigantisch groot en de vorming ervan kan lange tijd doorgaan. Soms worden er op die sporen nog weer kleine conidiën gevormd die actief worden weggeschoten.

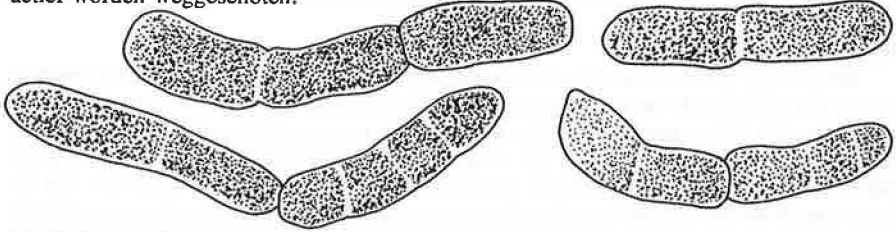

Fig. 2. De Oranje dropzwam - het stadium met arthrosporen.

Iets over de systematische groep

De vorm van de basidiën van deze zwammen wijkt zo af van die van de gewone plaatjeszwammen dat deze zwammen in een totaal andere groep worden geplaatst, in de Heterobasidiomyceten. In het Nederlands worden veel soorten die tot deze groep behoren Trilzwammen genoemd, omdat de vruchtlichamen gelatineus zijn en trillen als ze aangeraakt worden. Roesten en branden worden trouwens ook tot de Heterobasidiomyceten gerekend.

De Agaricales (plaatjeszwammen) en Gasteromyceten (Buikzwammen) en veel Aphyllophorales worden de Homobasidiomyceten genoemd, omdat de basidiën min of meer langwerpig en eencellig zijn, met op de top enkele kleine sterigmata. In de Heterobasidiomyceten kan het basidium stenvorkachtig van vorm zijn, of voorzien van wanden, hetzij in de lengterichting, hetzij overdwars. Enkele voorbeelden van dergelijke basidiën zijn afgebeeld (fig. 3). Die verschillende vormen basidiën maken van de Heterobasidiomyceten een heterogene groep.

Andere soorten & verder lezen

In Nederland komen ook nog andere soorten dropzwammetjes voor. Die zijn minder oranje gekleurd en wat kleiner, en al met al wat minder opvallend. Belangrijke kenmerken om de soorten te onderscheiden zijn kleur en vorm van het vruchtlichaam - er is bijvoorbeeld een soort steeltje -, de aan- of afwezigheid van gespen en de vorm van de gespen, de vorm van de hyfidiën, dat zijn cellen die tussen de basidiën zitten en grillig van vorm of gewoon een beetje buisvormig kunnen zijn, en natuurlijk de grootte van de sporen en de aantallen tussenwanden. Mooie kleurenfoto's van de in Denemarken voorkomende soorten zijn te vinden in Svampe 23 (Mathiesen, 1991). Met de daar gegeven sleutel (wel in het Deens) en die van Courtecuisse (1990) voor het noordwesten van Frankrijk is het determineren van de Nederlandse soorten goed mogelijk. Jülich (1984) heeft ook een goede sleutel, die gestoeld is op het werk van Reid (1974). Een uitvoerige beschrijving van de Oranje dropzwam is te vinden bij Buller (1922).

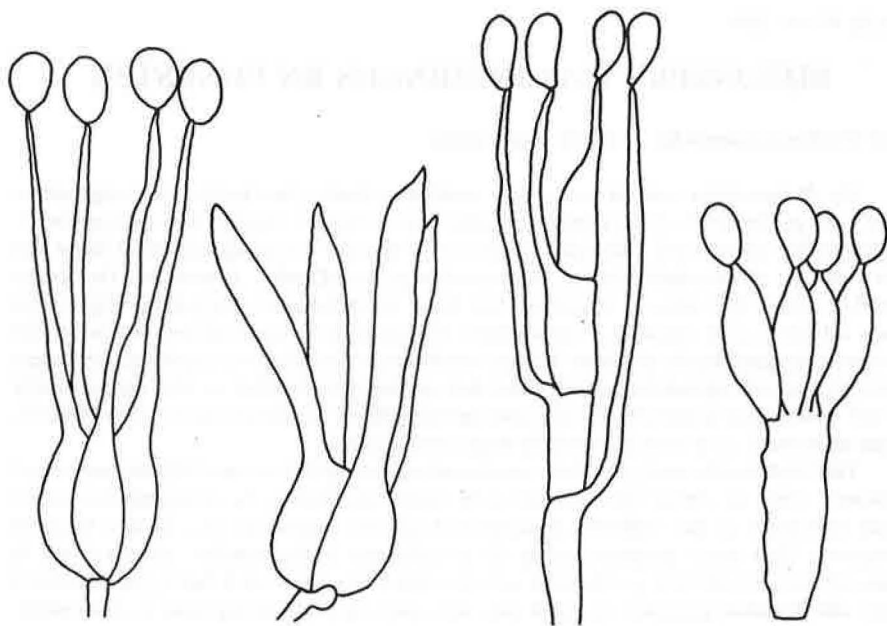

Fig. 3. Basidiën van verschillende Heterobasidiomyceten (naar Torkelsen, 1972 en Jülich, 1984).

LITERATUUR

- Buller, A.H.R., 1922. The basidial and oidial fruit-bodies of *Dacryomyces deliquescens*. Trans. Br. mycol. Soc. 7: 226-230.
- Courtecuisse, R., 1990. Champignons de la région Nord - Pas-de-Calais (N°s 36 à 40). Le genre *Dacryomyces* Nees: Fr. Docum. mycol. 22(79): 47-53.
- Jülich, W., 1984. Die Nichtblätterpilze, Gallertpilze und Bauchpilze. In H. Gams, Kleine Kryptogamenflora 2b/1.
- Mathiesen, H., 1991. Slægten Tåresvamp (*Dacryomyces*) i Danmark. Svampe 23: 46-61.
- Nauta, M., 1993. Begin eens met ... Het Meniezwammetje. Coolia 36: 25-29.
- Reid, D.A., 1974. A monograph of the British Dacrymycetales. Trans. Br. mycol. Soc. 62: 433-494.
- Torkelsen, A.E., 1972. Gelesopper. Oslo.